

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

**Εθνικό και Καποδιστριακό
Πανεπιστήμιο Αθηνών**

ΤΜΗΜΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΑΓΩΓΗΣ
ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ

Ναυαρίνου 13α,
106 80, Αθήνα

Τηλ. 210 368 8528

e-mail: tselfesv@uoa.gr

Πληροφορίες: Β. Τσελφές

**ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ
ΣΤΙΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΓΩΓΗΣ
ΤΕΑΠΗ, 2010-11 & 2011-12
ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ: ΕΛΚΕ-ΕΚΠΑ**

Επιστημονικός Υπεύθυνος: Βασίλης Τσελφές

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ 7

**Ανάπτυξη εργαλείων αξιολόγησης και δημοσιότητας
ακαδημαϊκών μονάδων: η περίπτωση του ΤΕΑΠΗ**

Υπεύθυνη: Αντιγόνη Παρούση

2^ο ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ

**Αξιολόγηση διδακτικού έργου Τμήματος
Εκπαίδευσης και Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία (ΤΕΑΠΗ),
Πανεπιστημίου Αθηνών**

Συγγραφή: Βασίλης Τσελφές & Σάββας Χαλκίδης

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΑΓΩΓΗΣ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ (ΤΕΑΠΗ), ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΑΡΙΝΟ ΕΞΑΜΗΝΟ 2011-2012

Βασίλης Τσελφές & Σάββας Χαλκίδης

Το πλαίσιο

Το εαρινό εξάμηνο του ακαδημαϊκού έτους 2011-12 πραγματοποιήθηκε στο ΤΕΑΠΗ αξιολόγηση του διδακτικού έργου με χρήση, κοινού για όλα τα μαθήματα, κλειστού ερωτηματολογίου, το οποίο διακινήθηκε στους φοιτητές από τους διδάσκοντες εντός του χρόνου διδασκαλίας και στις δύο τελευταίες διαλέξεις (ή εργαστήρια) της συγκεκριμένης περιόδου.

Το ερωτηματολόγιο συμπληρώθηκε 544 φορές σε 12 διαφορετικά μαθήματα 11 διαφορετικών διδασκόντων. Είναι προφανές ότι οι φοιτητές που παρακολουθούσαν δύο ή περισσότερα από αυτά τα μαθήματα συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο περισσότερες από μία φορές. Στα υπόλοιπα μαθήματα του προπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών η αξιολόγηση εκτιμήθηκε ότι κατ' αρχήν δεν εξυπηρετείται από το συγκεκριμένου τύπου ερωτηματολόγιο και χρησιμοποιήθηκαν άλλες μέθοδοι¹. Επιπλέον, το συγκεκριμένο ερωτηματολόγιο ήταν η πρώτη φορά που χρησιμοποιήθηκε σε τέτοια έκταση και η αποτελεσματικότητά του (αξιοπιστία, διακριτική ικανότητα κλπ) συγκροτούσε ερωτήματα παράλληλα με αυτά που έθετε η αξιολόγηση του διδακτικού έργου.

Το ερωτηματολόγιο

Με δεδομένη την πολυπλοκότητα της εκπαιδευτικής διαδικασίας και με βάση την υπόθεση ότι τη γνώση τη δομούν/ κατασκευάζουν ενεργά τα υποκείμενα (οι φοιτητές και οι φοιτήτριες), το συνολικό ερωτηματολόγιο επιχειρούσε να διερευνήσει δύο κατηγοριών κεντρικά ερωτήματα (μέσω δύο χωριστών υπο-ερωτηματολογίων):

A. Ποιες είναι οι εκτιμήσεις των φοιτητών για την επιτυχία τους σε διάφορες συνιστώσες της μάθησης στα συγκεκριμένα μαθήματα των συγκεκριμένων διδασκόντων.

B. Ποια χαρακτηριστικά της διδακτικής πράξης των διδασκόντων φαίνεται να εκτιμούν οι φοιτητές ως κατάλληλα για το προσωπικό τους μαθησιακό στυλ.

Το συνολικό διπλό ερωτηματολόγιο ήταν το ακόλουθο:

¹ Η διαδικασία αυτή περιγράφεται αναλυτικά στην έκθεση εσωτερικής αξιολόγησης του ΤΕΑΠΗ ενώ παραδείγματα παρουσιάζονται και στο: Γιαλλούση, Μ. (2012). Έκθεση για τις διεθνείς πρακτικές αξιολόγησης του εκπαιδευτικού έργου που πραγματοποιείται στα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Στο <http://www.eed.uoa.gr/aksiologisi.htm>

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΜΑΘΗΣΗΣ-ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΑΓΩΓΗΣ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ

ΜΑΘΗΜΑ:

ΔΙΔΑΣΚΩΝ/ ΟΥΣΑ:

ΕΞΑΜΗΝΟ ΣΠΟΥΔΩΝ:

Σας παρακαλούμε, απαντώντας στα δύο ερωτηματολόγια που ακολουθούν, να βοηθήσετε την αξιολόγηση του μαθήματος που διδάχτηκε αυτό το εξάμηνο και πλησιάζει στο τέλος του. Παρακαλούμε να είστε προσεκτικοί και “ανοιχτοί” στις απαντήσεις σας, ούτως ώστε να προσφέρετε την καλύτερη δυνατή πληροφορία, τόσο για τα αποτελέσματα του μαθήματος σε ότι σας αφορά, όσο και για τα χαρακτηριστικά της διδασκαλίας του.

1^ο ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Κάθε ενότητα του παρακάτω ερωτηματολογίου αναφέρεται σε μια σχετικά διακριτή διάσταση της μάθησης, που ο διδάσκων είχε ως στόχο να σας βοηθήσει να πετύχετε.

Χρησιμοποιήστε την ακόλουθη κλίμακα για να βαθμολογήσετε την άποψή σας πάνω σε καθένα από τα επόμενα χαρακτηριστικά που περιγράφουν την προσωπική σας μάθηση.

- 1 Διαφωνώ απόλυτα (ΔΑ)
- 2 Διαφωνώ (Δ)
- 3 Ούτε διαφωνώ ούτε συμφωνώ (ΟΔΣ)
- 4 Συμφωνώ (Σ)
- 5 Συμφωνώ απόλυτα (ΣΑ)

	ΔΑ	Δ	ΟΔΣ	Σ	ΣΑ
	1	2	3	4	5
ΓΝΩΣΕΙΣ					
111. Από το συγκεκριμένο μάθημα έμαθα σημαντικό μέρος του περιεχομένου του γνωστικού αντικειμένου.					
112. Κατανόησα ικανοποιητικά ένα σημαντικό αριθμό εννοιών και αρχών του γνωστικού αντικειμένου.					
113. Εκτιμώ ότι απέκτησα την ικανότητα να εφαρμόζω αρχές του γνωστικού αντικειμένου και σε άλλες/διαφορετικές καταστάσεις, εκτός από αυτές που αναφέρθηκαν στο μάθημα.					
114. Έμαθα να εντοπίζω τα σημαντικά σημεία και ζητήματα που τίθενται στο πλαίσιο του συγκεκριμένου γνωστικού αντικειμένου.					
115. Εκτιμώ ότι ανέπτυξα την ικανότητα να επιλύω πραγματικά προβλήματα στο πεδίο που εφαρμόζεται αυτό το γνωστικό αντικείμενο.					
116. Ανέπτυξα δημιουργικές ικανότητες σε αυτό το πεδίο.					
117. Ανέπτυξα την ικανότητα να μιλώ με σαφήνεια για θέματα που αφορούν το συγκεκριμένο γνωστικό αντικείμενο.					
118. Έμαθα να σκέπτομαι κριτικά για τα ζητήματα του γνωστικού αντικειμένου που προσεγγίζονται και με διαφορετικούς τρόπους.					
ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ ΚΑΙ ΣΤΑΣΕΙΣ					
129. Το μάθημα όξυνε το ενδιαφέρον μου για τα ζητήματα που					

αναλύονται στο συγκεκριμένο γνωστικό αντικείμενο.					
1210. Παρακινήθηκα να διαβάσω/ εργαστώ για τα ζητήματα αυτά χρησιμοποιώντας πηγές που δεν περιλαμβάνονταν στα υλικά του μαθήματος.					
1211. Παρακινήθηκα να συζητήσω για τα ζητήματα αυτά και εκτός μαθήματος.					
1212. Σχεδιάζω να παρακολουθήσω επιπλέον μαθήματα από το συγκεκριμένο γνωστικό αντικείμενο.					
ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ					
1313. Παρακολούθησα όλες τις παραδόσεις του πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο του συγκεκριμένου μαθήματος κατά τη διάρκεια του εξαμήνου.					
1314. Είχα ενεργό συμμετοχή στις συζητήσεις/ εργασίες στην τάξη.					
1315. Παρακινήθηκα να πάρω πρωτοβουλίες μέσα στην τάξη.					
1316. Έκανα καινούργιους φίλους/ φίλες παρακολουθώντας αυτά τα μαθήματα.					
ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ					
1417. Έμαθα να εκτιμώ απόψεις διαφορετικές από τη δική μου.					
1418. Αναθεώρησα κάποιες από τις προηγούμενες στάσεις μου απέναντι στο γνωστικό αντικείμενο του μαθήματος.					
1419. Ανέβηκε η εκτίμησή μου για κάποιους συμφοιτητές μου.					
ΑΥΤΟΕΚΤΙΜΗΣΗ					
1520. Μέσα από το συγκεκριμένο μάθημα κατάλαβα καλύτερα κάποιες πτυχές του εαυτού μου.					
1521. Συνειδητοποίησα κάποια προσωπικά μου προβλήματα.					
1522. Βελτίωσα το αίσθημα της υπευθυνότητάς μου.					
1523. Ανακάλυψα κάποια προσωπικά μου ενδιαφέροντα και ικανότητες.					
1524. Απέκτησα μεγαλύτερη εμπιστοσύνη στον εαυτό μου.					
ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΣΤΑΣΕΙΣ					
1625. Ανέπτυξα δεξιότητες που θα είναι χρήσιμες στο επαγγελματικό πεδίο.					
1626. Προσδιόρισα χαρακτηριστικά της επαγγελματικής μου ταυτότητας.					

2^ο ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Κάθε ενότητα του παρακάτω ερωτηματολογίου αναφέρεται σε ένα γενικό χαρακτηριστικό της διδασκαλίας, από τα πολλά που υπάρχουν. Αξιολογήστε τη διδασκαλία με βάση τα ερωτήματα που ακολουθούν. Οι απαντήσεις σας πρέπει να αντανakλούν τον τύπο της διδασκαλίας που νομίζετε ότι είναι ο καλύτερος για το συγκεκριμένο μάθημα, καθώς και για το δικό σας προσωπικό μαθησιακό στυλ.

ΠΡΟΣΟΧΗ!!! Η κλίμακα που ακολουθεί ΕΙΝΑΙ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΗ ΑΠΟ ΕΚΕΙΝΗ ΤΟΥ 1^{ου} ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ.

Χρησιμοποιήστε τη για να βαθμολογήσετε τις κρίσεις σας τις σχετικές με τη συχνότητα που εφαρμόζονται από τον διδάσκοντα καθένα από τα χαρακτηριστικά της διδασκαλίας του.

- 1 Θα ήθελα να συμβαίνει πολύ περισσότερες φορές (ΠΠΦ)
- 2 Θα ήθελα να συμβαίνει περισσότερες φορές (ΠΦ)
- 3 Δεν θα ήθελα να αλλάξει κάτι (ΟΚ)
- 4 Θα ήθελα να συμβαίνει λιγότερες φορές (ΛΦ)
- 5 Θα ήθελα να συμβαίνει πολύ λιγότερες φορές (ΠΛΦ)

	ΠΠΦ 1	ΠΦ 2	ΟΚ 3	ΛΦ 4	ΠΛΦ 5
ΣΑΦΗΝΕΙΑ: Χαρακτηριστικά/ τεχνικές που χρησιμοποιεί ο διδάσκων για την επεξήγηση ή την αποσαφήνιση εννοιών και αρχών					
211. Παρουσιάζει παραδείγματα για τη χρήση της κάθε έννοιας που εισάγει στα μαθήματά του.					
212. Ορίζει τους νέους ή μη οικείους όρους που χρησιμοποιεί.					
213. Επαναλαμβάνει μερικές φορές τις δύσκολες ιδέες που παρουσιάζει.					
214. Δίνει έμφαση σε σημεία με ιδιαίτερη σπουδαιότητα.					
215. Χρησιμοποιεί γραφήματα ή διαγράμματα για να υποστηρίξει/ διευκολύνει τις εξηγήσεις.					
216. Καταδεικνύει τις πρακτικές εφαρμογές των εννοιών που διδάσκει.					
217. Απαντά αναλυτικά στις ερωτήσεις των φοιτητών.					
218. Επισημαίνει τους όρους-κλειδιά.					
219. Επεξηγεί τα θέματα του μαθήματος χρησιμοποιώντας οικείο/ καθημερινό λόγο (γλώσσα).					
ΕΚΦΡΑΣΗ: Χρήση μη λεκτικών συμπεριφορών που προκαλούν την προσοχή και το ενδιαφέρον των φοιτητών					
2210. Μιλάει με εκφραστικό τρόπο.					
2211. Κατά τη διάρκεια των διαλέξεων κινείται μέσα στην αίθουσα.					
2212. Κοιτάζει στα μάτια τους φοιτητές του.					
2213. Χρησιμοποιεί/ κάνει νεύματα με το κεφάλι, τα χέρια ή το σώμα του.					
2214. Λέει αστεία ή αφηγείται με χιούμορ.					
2215. Διαβάζει τη διάλεξή του από σημειώσεις ή κείμενα.					
2216. Χαμογελά ή γελά ενώ διδάσκει.					
ΑΛΛΗΛΕΠΙΔΡΑΣΗ: Τεχνικές που χρησιμοποιούνται για να ενισχύσουν τη συμμετοχή των φοιτητών στα μαθήματα					
2317. Ενθαρρύνει τους φοιτητές να κάνουν ερωτήσεις ή σχόλια κατά τη διάρκεια των διαλέξεων.					
2318. Προκαλεί εποικοδομητική κριτική.					
2319. Επιβραβεύει τις αξιόλογες/ ευρηματικές ιδέες των φοιτητών.					
2320. Απευθύνει ερωτήσεις προς τους φοιτητές προσωπικά.					
2321. Απευθύνει ερωτήσεις προς το ακροατήριο ως σύνολο.					
2322. Εντάσσει τις ιδέες των φοιτητών στη διάλεξή του.					
2323. Παρουσιάζει τολμηρές ιδέες που προκαλούν τη σκέψη/ λογική.					

2324. Χρησιμοποιεί ποικιλία από δραστηριότητες μέσα στην τάξη (π.χ. δουλειά σε ομάδες, επισκέπτες ομιλητές κ.λπ).					
2325. Κάνει ρητορικές ερωτήσεις.					
ΟΡΓΑΝΩΣΗ: Τρόποι δόμησης της ύλης/ θεμάτων του μαθήματος					
2426. Χρησιμοποιεί τίτλους και υπότιτλους για να οργανώσει τις διαλέξεις του.					
2427. Παρουσιάζει το διάγραμμα/ σύνοψη του μαθήματος στον πίνακα ή στην οθόνη προβολής.					
2428. Καταδεικνύει με σαφήνεια τη μετάβαση από το ένα θέμα της διάλεξης στο άλλο.					
2429. Δίνει μια εισαγωγική εικόνα της διάλεξης στην αρχή του μαθήματος.					
2430. Εξηγεί τον τρόπο με τον οποίο κάθε θέμα της διάλεξης ταιριάζει στο συνολικό μάθημα.					
2431. Στην αρχή κάθε μαθήματος επανέρχεται στα θέματα που έχουν καλυφθεί σε προηγούμενες διαλέξεις.					
2432. Κατά διαστήματα συνοψίζει επισημάνσεις που έχουν γίνει προηγουμένως.					
ΒΗΜΑΤΙΣΜΟΣ: Ρυθμός παρουσίασης της πληροφορίας· λειτουργική χρήση του χρόνου του μαθήματος					
2533. Ξεκαθαρίζει τα θεμελιώδη σημεία.					
2534. Αρχίζει τη διάλεξη με τα πιο σημαντικά θέματα.					
2535. Καλύπτει λίγη ύλη/ θέματα κατά τη διάρκεια των μαθημάτων.					
2536. Πριν προχωρήσει στο επόμενο θέμα, ρωτά τους φοιτητές εάν κατανόησαν το προηγούμενο.					
2537. Παραμένει ώρα σε ένα θέμα για να απαντήσει στις ερωτήσεις των φοιτητών.					
ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ: Για τις απαιτήσεις του μαθήματος και τα κριτήρια βαθμολόγησης στις εξετάσεις.					
2638. Συμβουλεύει τους φοιτητές ως προς το πώς θα πρέπει να προετοιμαστούν για τα τεστ και τις εξετάσεις.					
2639. Παρουσιάζει δείγματα από τις ερωτήσεις των εξετάσεων.					
2640. Παρουσιάζει με σαφήνεια τι περιμένει από τη συνολική δουλειά στις εξετάσεις.					
2641. Δηλώνει τους στόχους της κάθε διάλεξης.					
2642. Υπενθυμίζει στους φοιτητές τις ημερομηνίες διεξαγωγής των τεστ ή λήξης των προθεσμιών παράδοσης των εργασιών.					
ΟΜΙΛΙΑ: Χαρακτηριστικά της εκφοράς του λόγου κατά τη διδασκαλία στην αίθουσα					
2743. Μιλά με την κατάλληλη ένταση.					
2744. Μιλά καθαρά.					
2745. Μιλά με τον κατάλληλο ρυθμό.					
2746. Επαναλαμβάνει διάφορα «α» ή «ουμ».					
2747. Μιλά ανεβοκατεβάζοντας την ένταση της φωνής του.					
ΟΙΚΕΙΟΤΗΤΑ: Ποιότητα των διαπροσωπικών σχέσεων μεταξύ διδάσκοντα και φοιτητών					
2848. Απευθύνεται προσωπικά προς τους φοιτητές.					
2849. Είναι διαθέσιμος για συζητήσεις εκτός τάξης.					

2850. Προσφέρεται να βοηθήσει τους φοιτητές σε προβλήματα σχετικά με το μάθημα.					
2851. Αποδέχεται οπτικές των ζητημάτων που διατυπώνονται από τους φοιτητές και είναι διαφορετικές από τις δικές του.					
2852. Συνομιλεί με τους φοιτητές πριν ή μετά τα μαθήματα, όποτε αυτό είναι δυνατόν.					
ΔΙΔΑΚΤΙΚΑ ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ: Χρήση μέσων και υλικών που υποβοηθούν τη μάθηση					
2953. Χρησιμοποιεί οπτικά διδακτικά βοηθήματα.					
2954. Καταβάλει προσπάθεια για να πετύχει την αναγνωσιμότητα των οπτικών βοηθημάτων.					
2955. Χρησιμοποιεί οπτικοακουστικά μέσα και Η/Υ.					
2956. Χρησιμοποιεί λογισμικό παρουσιάσεων.					
2957. Χρησιμοποιεί παρουσιάσεις βίντεο.					

Ευχαριστούμε θερμά για τη συμβολή σας!

Τα δύο παραπάνω ερωτηματολόγια κατασκευάστηκαν με προσαρμογές από²:

- A. τη Δεξαμενή Ερωτήσεων για την Αξιολόγηση Μαθημάτων του Πανεπιστημίου του Μίσιγκαν (το 1^ο ερωτηματολόγιο) και από
- B. το Teacher Behaviours Inventory (TBI), του καθηγητή H. G. Murray, Τμήμα Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Δυτικού Οντάριο.

Τα ερωτηματολόγια είναι εκτεταμένα, χρησιμοποιούν κατηγορίες ερωτήσεων που ανάγονται σε θεωρίες μάθησης και διδακτικής συμπεριφοράς/ πρακτικής οι οποίες δηλώνονται προς όσους τα απαντούν.

Οι απαντήσεις των φοιτητών χρησιμοποιήθηκαν για δύο διαφορετικούς λόγους:

1. Για τη βελτίωση των ερωτηματολογίων: για να διαπιστωθεί, δηλαδή, το κατά πόσο τα ερωτηματολόγια αυτά δίνουν αξιόπιστα αποτελέσματα για τα ερωτήματα που θέτουν στο πλαίσιο του ελληνικού πανεπιστημίου και ειδικότερα στο πλαίσιο της εκπαιδευτικής κουλτούρας που έχει σταθεροποιηθεί στο TEAPIH κατά την εικοσιπενταετία της λειτουργίας του.
2. Για να εντοπιστούν, στην περίπτωση που το ερωτηματολόγιο φαίνεται να λειτουργεί, ενδιαφέροντα χαρακτηριστικά των εκτιμήσεων των φοιτητών για τα μαθησιακά αποτελέσματα, καθώς και τις διδακτικές πρακτικές ανά μάθημα, διδάσκοντα ή και συνολικά.

Μεθοδολογία

Η βασική διαδικασία ανάλυσης που πραγματοποιήθηκε, για τον έλεγχο της αξιοπιστίας του ερωτηματολογίου ήταν η ανάλυση σε παράγοντες (διαδικασία μείωσης των μεταβλητών), για κάθε ένα από τα δύο ερωτηματολόγια χωριστά. Μέσα από τη διαδικασία αυτή επιχειρήθηκε να ανιχνευτεί το αν οι φοιτητές, απαντώντας τις ερωτήσεις, αποδίδουν σ' αυτές το νόημα που υπαινίσσονται οι επιμέρους κατηγορίες που τις οργανώνουν (στα έντυπα) ή αν οι απαντήσεις

² Δες στο: Γιαλλούση, Μ. (2012). Έκθεση για τις διεθνείς πρακτικές αξιολόγησης του εκπαιδευτικού έργου που πραγματοποιείται στα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Στο <http://www.ecd.uoa.gr/aksiologisi.htm>

οργανώνονται τελικά με διαφορετική λογική απ' αυτή που υποδεικνύουν οι θεωρήσεις που αρχικά επιλέχτηκαν.

Η ίδια διαδικασία παρέχει επιπλέον τεκμήρια για το ποιούς παράγοντες αντιλαμβάνονται οι φοιτητές να επηρεάζουν τη μάθησή τους και την εικόνα τους για τη διδασκαλία, ως ανεξάρτητους μεταξύ τους. Επιτρέπει επίσης και την κατασκευή δεικτών που υποδεικνύουν προς τους διδάσκοντες (αν το ερωτηματολόγιο διαθέτει και διακριτική ικανότητα) τις κυρίαρχες τάσεις του ακροατηρίου τους για τους παράγοντες αυτούς.

Μια περιγραφική στατιστική ανάλυση, επιπλέον, προσφέρει τεκμήρια για τάσεις σε συγκεκριμένες συνιστώσες της μάθησης και της διδασκαλίας που τυχόν ενδιαφέρουν ιδιαίτερα τους διδάσκοντες.

Τέλος, μέρος αυτών των αποτελεσμάτων ενδιαφέρει και τους φοιτητές, στο πλαίσιο της διαδικασίας επιλογής μαθημάτων, και θα μπορούσε να ανακοινωθεί με ευθύνη των διδασκόντων στα μαθήματά τους.

Αποτελέσματα και συζήτηση

1^ο ερωτηματολόγιο

Η ανάλυση παραγόντων του πρώτου ερωτηματολογίου, με περιστροφή που τείνει να καλύψει το μέγιστο της μεταβλητότητας των δεδομένων, φαίνεται να ερμηνεύει το 61,25% της συνολικής μεταβλητότητας μέσα από 7 ανεξάρτητους παράγοντες, οι οποίοι συμπίπτουν μερικά με τις κατηγορίες στη βάση των οποίων οργανώθηκε το ερωτηματολόγιο. Ο αριθμός των ερωτηματολογίων που περιλήφθηκαν στην ανάλυση αυτή ήταν 544.

1. Το πιο σημαντικό αποτέλεσμα της ανάλυσης παραγόντων υποδεικνύει ότι οι φοιτητές αντιλαμβάνονται ανεξάρτητα μεταξύ τους τα μαθησιακά αποτελέσματα του μαθήματος που αφορούν τη γνώση του αντικειμένου από αυτά που αφορούν ικανότητες εφαρμογής της γνώσης του αντικειμένου στο πεδίο και στο επάγγελμα. Έτσι η πρώτη κατηγορία ερωτήσεων (ΓΝΩΣΕΙΣ) σπάει στα δύο (ΓΝΩΣΕΙΣ και ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ) με τη δεύτερη κατηγορία να περιλαμβάνει και τις ερωτήσεις που αναφέρονται στο ερωτηματολόγιο κάτω από τον τίτλο ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΕΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΣΤΑΣΕΙΣ.

2. Δεύτερο σημαντικό αποτέλεσμα αποτελεί το γεγονός ότι οι τοποθετήσεις των φοιτητών πάνω στα ερωτήματα που αφορούν το ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ-ΣΤΑΣΗ αλλά και την ΕΝΕΡΓΟ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ εντάσσονται μεν σε παράγοντες όπως αναμένεται από την οργάνωση των κατηγοριών του ερωτηματολογίου αλλά είναι ανεξάρτητες τόσο μεταξύ τους όσο και με τις τοποθετήσεις των φοιτητών για τις άλλες μαθησιακές συνιστώσες. Το γεγονός αυτό επιβεβαιώνει την ευρύτατη κριτική που ασκείται στο παραδοσιακό μοντέλο των στάσεων. Οι φοιτητές μας ούτε συμμετέχουν στα μαθήματα, ούτε οικοδομούν γνώσεις και ικανότητες απ' αυτά μόνο επειδή εκτιμούν τα μαθήματα ως ενδιαφέροντα ή επειδή τους "αρέσουν". Άλλοι λόγοι, όπως οι κοινωνικές νόρμες (τα "πρέπει") ή το γεγονός ότι έχουν επιτυχίες στην παρακολούθησή τους (επιτυχής προσωπικός έλεγχος της εμπλοκής τους με τα μαθήματα) μπορούν ίσως να δικαιολογήσουν την ανεξαρτησία των παραπάνω τοποθετήσεων. Επιπλέον, το γεγονός ότι η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ είναι ανεξάρτητη από τα μαθησιακά αποτελέσματα επιβεβαιώνει ότι σημαντικό μέρος της μάθησης συντελείται στο πλαίσιο της προσωπικής εργασίας των φοιτητών και όχι στο πλαίσιο της διδασκαλίας. Μια διαπίστωση που ενισχύει την καθιέρωση των ECTS (που συνδέονται με τις ώρες εργασίας των φοιτητών) έναντι των

ΔΜ (που συνδέονται με τις ώρες διδασκαλίας), ως μέτρου της επάρκειας και της ολοκλήρωσης των σπουδών.

3. Οι τοποθετήσεις των φοιτητών σε δύο ερωτήματα τα οποία παραπέμπουν σε "ανατροπές" αντιλήψεων και στάσεων που προϋπάρχουν, εμφανίζονται να δημιουργούν έναν επιπλέον ανεξάρτητο παράγοντα που δεν προβλεπόταν από τις κατηγορίες του ερωτηματολογίου. Ο παράγοντας αυτός εκτιμάται ως σημαντικός στο πλαίσιο της προσέγγισης της μάθησης ως επικοινωνιακής.

4. Εμφανίζεται τέλος ένας ακόμη παράγοντας στον οποίο συνυπάρχουν τοποθετήσεις των φοιτητών σχετικές με τις δημιουργικές ικανότητες αλλά και τις ικανότητες ανάπτυξης κοινωνικών σχέσεων μέσα στα μαθήματα. Αν και ο προσδιορισμός του περιεχομένου αυτού του παράγοντα είναι δυσχερής εκτιμούμε ότι αυτός αναπαριστά το βαθμό στον οποίο η δουλειά μέσα σε κάποιο μάθημα απελευθέρωσε γνωστικά και κοινωνικά τους φοιτητές.

Με βάση τα παραπάνω αποτελέσματα το ερωτηματολόγιο αποκτά νέα μορφή:

1^ο ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Κάθε ενότητα του παρακάτω ερωτηματολογίου αναφέρεται σε μια σχετικά διακριτή διάσταση της μάθησης, που ο διδάσκων είχε ως στόχο να σας βοηθήσει να πετύχετε.

Χρησιμοποιήστε την ακόλουθη κλίμακα για να βαθμολογήσετε την άποψή σας πάνω σε καθένα από τα επόμενα χαρακτηριστικά που περιγράφουν την προσωπική σας μάθηση.

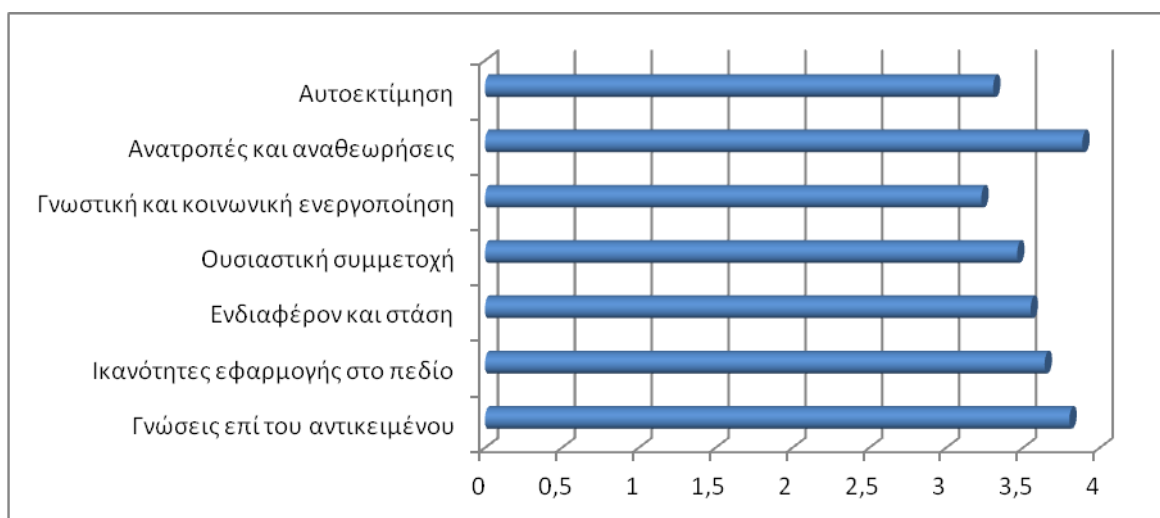
- 1 Διαφωνώ απόλυτα (ΔΑ)
- 2 Διαφωνώ (Δ)
- 3 Ούτε διαφωνώ ούτε συμφωνώ (ΟΔΣ)
- 4 Συμφωνώ (Σ)
- 5 Συμφωνώ απόλυτα (ΣΑ)

	ΔΑ 1	Δ 2	ΟΔΣ 3	Σ 4	ΣΑ 5
1. ΓΝΩΣΕΙΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟΥ					
111. Από το συγκεκριμένο μάθημα έμαθα σημαντικό μέρος του περιεχομένου του γνωστικού αντικειμένου.					
112. Κατανόησα ικανοποιητικά ένα σημαντικό αριθμό εννοιών και αρχών του γνωστικού αντικειμένου.					
113. Απέκτησα την ικανότητα να εφαρμόζω αρχές του γνωστικού αντικειμένου και σε άλλες/διαφορετικές καταστάσεις, εκτός από αυτές που αναφέρθηκαν στο μάθημα.					
2. ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ ΓΙΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΣΤΟ ΠΕΔΙΟ/ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ					
124. Έμαθα να εντοπίζω τα σημαντικά σημεία και ζητήματα που τίθενται στο πλαίσιο του συγκεκριμένου γνωστικού αντικειμένου.					
125. Ανέπτυξα την ικανότητα να επιλύω πραγματικά προβλήματα στο πεδίο που εφαρμόζεται αυτό το γνωστικό					

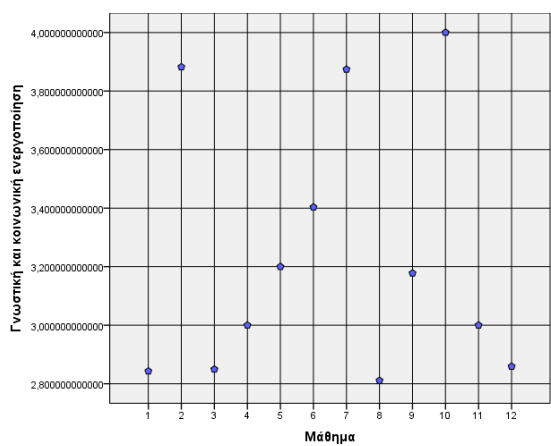
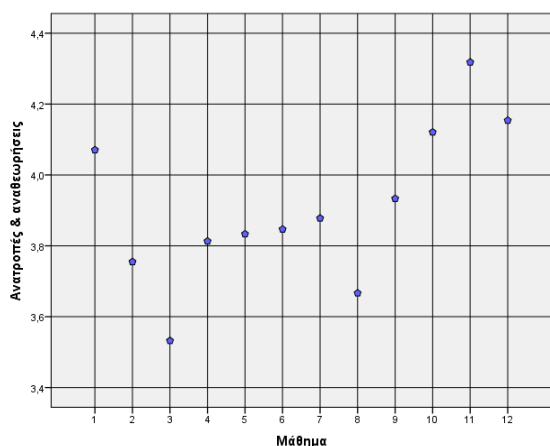
αντικείμενο.					
126. Ανέπτυξα την ικανότητα να μιλώ με σαφήνεια για θέματα που αφορούν το συγκεκριμένο γνωστικό αντικείμενο.					
127. Έμαθα να σκέπτομαι κριτικά για τα ζητήματα του γνωστικού αντικείμενου που προσεγγίζονται και με διαφορετικούς τρόπους.					
128. Ανέπτυξα δεξιότητες που θα είναι χρήσιμες στο επαγγελματικό πεδίο.					
129. Προσδιόρισα χαρακτηριστικά της επαγγελματικής μου ταυτότητας.					
3. ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ ΚΑΙ ΣΤΑΣΗ ΕΝΑΝΤΙ ΤΟΥ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟΥ					
1310. Το μάθημα όξυνε το ενδιαφέρον μου για τα ζητήματα που αναλύονται στο συγκεκριμένο γνωστικό αντικείμενο.					
1311. Παρακινήθηκα να διαβάσω/ εργαστώ για τα ζητήματα αυτά χρησιμοποιώντας πηγές που δεν περιλαμβάνονταν στα υλικά του μαθήματος.					
1312. Παρακινήθηκα να συζητήσω για τα ζητήματα αυτά και εκτός μαθήματος.					
1313. Σχεδιάζω να παρακολουθήσω επιπλέον μαθήματα από το συγκεκριμένο γνωστικό αντικείμενο.					
4. ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ					
1414. Παρακολούθησα όλες τις παραδόσεις του πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο του συγκεκριμένου μαθήματος κατά τη διάρκεια του εξαμήνου.					
1415. Είχα ενεργό συμμετοχή στις συζητήσεις/ εργασίες στην τάξη.					
1416. Παρακινήθηκα να πάρω πρωτοβουλίες μέσα στην τάξη.					
5. ΓΝΩΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΕΡΓΟΠΟΙΗΣΗ/ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ					
1517. Ανέπτυξα δημιουργικές ικανότητες σε αυτό το πεδίο.					
1518. Έκανα καινούργιους φίλους/ φίλες παρακολουθώντας αυτά τα μαθήματα.					
1519. Ανέβηκε η εκτίμησή μου για κάποιους συμφοιτητές μου.					
6. ΑΝΑΤΡΟΠΕΣ & ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΕΙΣ					
1620. Έμαθα να εκτιμώ απόψεις διαφορετικές από τη δική μου.					
1621. Αναθεώρησα κάποιες από τις προηγούμενες στάσεις μου απέναντι στο γνωστικό αντικείμενο του μαθήματος.					
7. ΑΥΤΟΕΚΤΙΜΗΣΗ					
1722. Μέσα από το συγκεκριμένο μάθημα κατάλαβα καλύτερα κάποιες πτυχές του εαυτού μου.					
1723. Συνειδητοποίησα κάποια προσωπικά μου προβλήματα.					
1724. Βελτίωσα το αίσθημα της υπευθυνότητάς μου.					
1725. Ανακάλυψα κάποια προσωπικά μου ενδιαφέροντα και					

ικανότητες.					
1725. Απέκτησα μεγαλύτερη εμπιστοσύνη στον εαυτό μου.					

Μια προσπάθεια περιγραφής των ποσοτικών αποτελεσμάτων των τοποθετήσεων των φοιτητών με βάση τις κατηγορίες που αναδεικνύουν οι παραπάνω παράγοντες δείχνει συνολικά ένα ικανοποιητικό αποτέλεσμα για το διδακτικό έργο που συντελείται στο Τμήμα. Με δεδομένο το εύρος των τιμών από 1 έως 5, οι τοποθετήσεις των φοιτητών δίνουν γενικούς μέσους όρους πάνω από 3 σε όλες τις μεταβλητές. Η γενική αυτή ικανοποίηση των φοιτητών για τα μαθησιακά τους αποτελέσματα συμβαδίζει με τις εκτιμήσεις των διδασκόντων όπως αυτές τεκμηριώνονται από τα αποτελέσματα των εξετάσεων.

Βέβαια, οι παραπάνω μέσες τιμές ποικίλουν ανά μάθημα με στατιστικά σημαντικές διαφορές. Για παράδειγμα παρουσιάζουμε τα αποτελέσματα ανά μάθημα για τη μεταβλητή των ανατροπών και αναθεωρήσεων που εμφανίζει τη μεγαλύτερη γενική μέση τιμή και για αυτή της γνωστικής και κοινωνικής ενεργοποίησης, που παρουσιάζει τη μικρότερη.

Οι διαφορές αυτές δικαιολογούνται κυρίως με βάση τη μορφή (εργαστηριακό, σεμιναριακό, από έδρας κλπ) και τους στόχους (γνώσεις υπόβαθρου, ικανότητες κλπ) του μαθήματος αλλά και με βάση το αν το μάθημα έχει υποχρεωτική ή μη παρακολούθηση (απάντησαν ή όχι οι

περισσότεροι από τους φοιτητές που το έχουν δηλώσει) ή είναι υποχρεωτικό (απάντησαν και φοιτητές που ίσως δεν θα επέλεγαν να το παρακολουθήσουν).

Η ανάλυση για το κάθε μάθημα χωριστά συζητείται προσωπικά με τον κάθε διδάσκοντα, του οποίου το προσωπικό διδακτικό στίλ φαίνεται να παίζει μικρό ρόλο στις τοποθετήσεις των φοιτητών τις σχετικές με τα μαθησιακά τους αποτελέσματα (η περίπτωση ενός διδάσκοντα που έδωσε το ερωτηματολόγιο σε δύο μαθήματά του έφερε αποτελέσματα ουσιωδώς διαφορετικά για τα δύο μαθήματα).

2^ο ερωτηματολόγιο

Στο δεύτερο ερωτηματολόγιο χρησιμοποιήθηκε επίσης μια πενταβάθμια κλίμακα, η προσέγγιση της οποίας από τους ερωτώμενους επιδιώχθηκε να είναι διαφορετική από αυτή του 1^{ου} ερωτηματολογίου. Συγκεκριμένα, με βάση την υπόθεση ότι το μαθησιακό στίλ του κάθε φοιτητή είναι αυτό που επηρεάζει αποφασιστικά το πώς εκτιμά τις διάφορες διδακτικές πρακτικές των διδασκόντων, το κεντρικό ερώτημα πήρε μια μορφή όπου για να απαντηθεί οι φοιτητές έπρεπε να σκεφτούν αν η συχνότητα με την οποία εμφανίζεται κάθε διδακτική πρακτική τους ταιριάζει (σκορ 3) ή θα ήθελαν να εμφανίζεται πιο συχνά (σκορ 1 και 2) ή λιγότερο συχνά (σκορ 4 και 5).

Το κεντρικό ερώτημα, δηλαδή, απέφυγε να ωθήσει τους φοιτητές να εκφραστούν αξιολογικά σε σχέση με το διδάσκοντα ενώ αναμενόταν να δώσει πληροφορία στους διδάσκοντες για το κατά πόσο κάποιες πρακτικές τους θα ήταν σκόπιμο να ενισχυθούν ή να αποδυναμωθούν.

Κάποιοι από τους διδάσκοντες ανέφεραν ότι ο τρόπος με τον οποίο τέθηκε το κεντρικό ερώτημα του δεύτερου ερωτηματολογίου δυσκόλεψε αρκετούς φοιτητές, αν και ο τρόπος αυτός είχε επισημανθεί με έμφαση στο ερωτηματολόγιο. Για το λόγο αυτό, αν και τα αποτελέσματα της ανάλυσης είναι σαφή, λογικά και ερμηνεύσιμα κρατάμε κάποια επιφύλαξη για την αξιοπιστία τους.

Η ανάλυση παραγόντων του δεύτερου ερωτηματολογίου, με περιστροφή που τείνει να καλύψει το μέγιστο της μεταβλητότητας των δεδομένων, φαίνεται να ερμηνεύει το 64,60% της συνολικής μεταβλητότητας μέσα από 11 ανεξάρτητους παράγοντες, οι οποίοι συμπίπτουν σε μικρότερο βαθμό, αυτή τη φορά, με τις κατηγορίες στη βάση των οποίων οργανώθηκε το ερωτηματολόγιο. Ο αριθμός των ερωτηματολογίων που περιλήφθηκαν στην ανάλυση αυτή ήταν επίσης 544 και αντιστοιχούσαν στα ίδια 12 μαθήματα, όπως και στην ανάλυση του πρώτου ερωτηματολογίου.

Οι τοποθετήσεις των φοιτητών σε ότι αφορά την ανάλυση παραγόντων έδωσαν κάποια σημαντικά αποτελέσματα:

1. Οι φοιτητές φαίνεται να εκτιμούν ανεξάρτητα τις πρακτικές των διδασκόντων που αποσαφηνίζουν το περιεχόμενο, τις έννοιες, τις αρχές του κλπ, από τις πρακτικές που καταδεικνύουν τη σπουδαιότητα των επιμέρους εννοιών, αρχών κλπ. Το γεγονός αυτό δείχνει ότι οι φοιτητές ενδιαφέρονται μεν να κατανοήσουν τις έννοιες και τις αρχές ενός γνωστικού αντικείμενου μέσα στις λογικές δομές που αυτές χτίζουν αλλά ανεξάρτητα απ' αυτό ενδιαφέρονται να "αξιολογήσουν" τις ίδιες έννοιες και αρχές ως προς το πόσο "σημαντικές/σπουδαίες" είναι. Στη "σπουδαιότητα" αυτή δεν είναι εύκολο να αποδώσουμε περιεχόμενο. Αυτό το περιεχόμενο είναι πιθανό να συνδέεται με τις εξετάσεις (ίσως αναμένουν ότι οι

σημαντικές έννοιες και αρχές θα περιέχονται στα θέματα). Ίσως πάλι οι σημαντικές έννοιες και αρχές να παραπέμπουν στη συνολική κατανόηση (η υπόθεση αυτή ενισχύεται από το γεγονός ότι στον παράγοντα αυτό εντάσσονται και οι τοποθετήσεις των φοιτητών οι σχετικές με το αν ο διδάσκων χρησιμοποιεί στις εξηγήσεις του οικείο/ καθημερινό λόγο).

2. Οι τοποθετήσεις των φοιτητών οι σχετικές με τις πρακτικές που χρησιμοποιούν οι διδάσκοντες όταν τους απευθύνονται ενοποιούνται όλες σε έναν παράγοντα. Εξαιρέση αποτελούν οι τοποθετήσεις που αφορούν πρακτικές οι οποίες δηλώνουν απερίφραστα ότι ο διδάσκων επικοινωνεί *προσωπικά* μαζί τους. Πρόκειται για αποτελέσματα που αναδεικνύουν τη σημασία που αποδίδουν οι φοιτητές στην επικοινωνία τους με τους διδάσκοντες ανεξαρτήτως περιεχομένου, στόχων, οργάνωσης της διδασκαλίας κλπ.

3. Ανεξάρτητο παράγοντα συγκροτούν οι τοποθετήσεις των φοιτητών οι σχετικές με πρακτικές του διδάσκοντα που δημιουργούν "ένταση": προκαλούν κριτική ή προβάλλουν προκλητικές ιδέες.

4. Οι τοποθετήσεις των φοιτητών οι σχετικές με την οργάνωση του μαθήματος αναδιατάσσουν τις κατηγορίες του αρχικού ερωτηματολογίου, υποδεικνύοντας ότι ένα οργανωμένο μάθημα σχετίζεται με διαγράμματα και απεικονίσεις που στηρίζουν οι εκπαιδευτικές τεχνολογίες. Ένα αποτέλεσμα που παραπέμπει μάλλον στην κυριαρχία των εικονικών αναπαραστάσεων έναντι των αμιγώς γλωσσικών, όταν κάποιος προσπαθεί να παρουσιάσει ή να κατανοήσει σχετικά σύνθετες δομές.

5. Οι φοιτητές τοποθετούνται επίσης στο ζήτημα του βηματισμού που ακολουθούν οι διδάσκοντες στα μαθήματά τους με δύο ανεξάρτητους μεταξύ τους τρόπους. Ο ένας αφορά τη λογική του βηματισμού και ο άλλος το ρυθμό του. Μια διάκριση που ασφαλώς θα έπρεπε να περιμένουμε.

6. Οι απαντήσεις των φοιτητών σε κάποιες σχετικά "ακραίες" ερωτήσεις (π.χ. ο διδάσκων επαναλαμβάνει διάφορα «α» ή «ουμ») οδήγησαν σε διάχυση των τοποθετήσεων σε περισσότερους από έναν παράγοντες. Είναι πιθανό ότι το αίτημα να τοποθετηθούν οι φοιτητές πάνω σε τέτοιου τύπου πρακτικές των διδασκόντων (εμφανώς αρνητικές) με τη μορφή να τις εφαρμόζει πιο συχνά ή λιγότερο συχνά, όταν για παράδειγμα δεν τις εφαρμόζει καθόλου οδηγεί σε αμηχανία. Τέτοιου τύπου ερωτήσεις αφαιρέθηκαν από τη νέα μορφή του ερωτηματολογίου, η οποία είναι η ακόλουθη:

2^ο ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Κάθε ενότητα του παρακάτω ερωτηματολογίου αναφέρεται σε ένα γενικό χαρακτηριστικό της διδασκαλίας, από τα πολλά που υπάρχουν. Αξιολογήστε τη διδασκαλία με βάση τα ερωτήματα που ακολουθούν. Οι απαντήσεις σας πρέπει να αντανακλούν τον τύπο της διδασκαλίας που νομίζετε ότι είναι ο καλύτερος για το συγκεκριμένο μάθημα, καθώς και για το δικό σας προσωπικό μαθησιακό στυλ.

ΠΡΟΣΟΧΗ!!! Η κλίμακα που ακολουθεί ΕΙΝΑΙ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΗ ΑΠΟ ΕΚΕΙΝΗ ΤΟΥ 1^{ου} ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ.

Χρησιμοποιήστε τη για να βαθμολογήσετε τις κρίσεις σας τις σχετικές με τη συχνότητα που εφαρμόζονται από τον διδάσκοντα καθένα από τα χαρακτηριστικά της διδασκαλίας του.

- 1 Θα ήθελα να συμβαίνει πολύ περισσότερες φορές (ΠΠΦ)
- 2 Θα ήθελα να συμβαίνει περισσότερες φορές (ΠΦ)
- 3 Δεν θα ήθελα να αλλάξει κάτι (ΟΚ)

- 4 Θα ήθελα να συμβαίνει λιγότερες φορές (ΛΦ)
 5 Θα ήθελα να συμβαίνει πολύ λιγότερες φορές (ΠΛΦ)

	ΠΠΦ 1	ΠΦ 2	ΟΚ 3	ΛΦ 4	ΠΛΦ 5
1. ΑΠΟΣΑΦΗΝΙΣΗ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ: πρακτικές που χρησιμοποιεί ο διδάσκων για την επεξήγηση ή την αποσαφήνιση εννοιών και αρχών					
211. Παρουσιάζει παραδείγματα για τη χρήση της κάθε έννοιας που εισάγει στα μαθήματά του.					
212. Ορίζει τους νέους ή μη οικείους όρους που χρησιμοποιεί.					
213. Χρησιμοποιεί γραφήματα ή διαγράμματα για να υποστηρίξει/ διευκολύνει τις εξηγήσεις.					
214. Καταδεικνύει τις πρακτικές εφαρμογές των εννοιών που διδάσκει.					
2. ΑΠΟΣΑΦΗΝΙΣΗ ΣΗΜΑΝΤΙΚΩΝ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΩΝ: πρακτικές που χρησιμοποιεί ο διδάσκων για να καταδείξει τη σπουδαιότητα κάποιων εννοιών και αρχών					
225. Δίνει έμφαση σε σημεία με ιδιαίτερη σπουδαιότητα.					
226. Ξεκαθαρίζει τα θεμελιώδη σημεία.					
227. Επισημαίνει τους όρους-κλειδιά.					
228. Επεξηγεί τα θέματα του μαθήματος χρησιμοποιώντας οικείο/ καθημερινό λόγο (γλώσσα).					
3. ΕΚΦΡΑΣΗ: χρήση μη λεκτικών συμπεριφορών που προκαλούν την προσοχή και το ενδιαφέρον των φοιτητών					
239. Κατά τη διάρκεια των διαλέξεων κινείται μέσα στην αίθουσα.					
2310. Κοιτάζει στα μάτια τους φοιτητές του.					
2311. Χρησιμοποιεί/ κάνει νεύματα με το κεφάλι, τα χέρια ή το σώμα του.					
2312. Λέει αστεία ή αφηγείται με χιούμορ.					
2313. Χαμογελά ή γελά ενώ διδάσκει.					
4. ΕΠΑΦΗ ΜΕ ΤΟΥΣ ΦΟΙΤΗΤΕΣ: πρακτικές που ενισχύουν τη συμμετοχή των φοιτητών στα μαθήματα					
2414. Ενθαρρύνει τους φοιτητές να κάνουν ερωτήσεις ή σχόλια κατά τη διάρκεια των διαλέξεων.					
2415. Επιβραβεύει τις αξιόλογες/ ευρηματικές ιδέες των φοιτητών.					
2416. Πριν προχωρήσει στο επόμενο θέμα, ρωτά τους φοιτητές εάν κατανόησαν το προηγούμενο.					
2417. Παραμένει ώρα σε ένα θέμα για να απαντήσει στις ερωτήσεις των φοιτητών.					
2418. Είναι διαθέσιμος για συζητήσεις εκτός τάξης.					
2419. Προσφέρεται να βοηθήσει τους φοιτητές σε προβλήματα σχετικά με το μάθημα.					
2420. Αποδέχεται οπτικές των ζητημάτων που διατυπώνονται από τους φοιτητές και είναι διαφορετικές από τις δικές του.					
2421. Συνομιλεί με τους φοιτητές πριν ή μετά τα μαθήματα, όποτε αυτό είναι δυνατόν.					

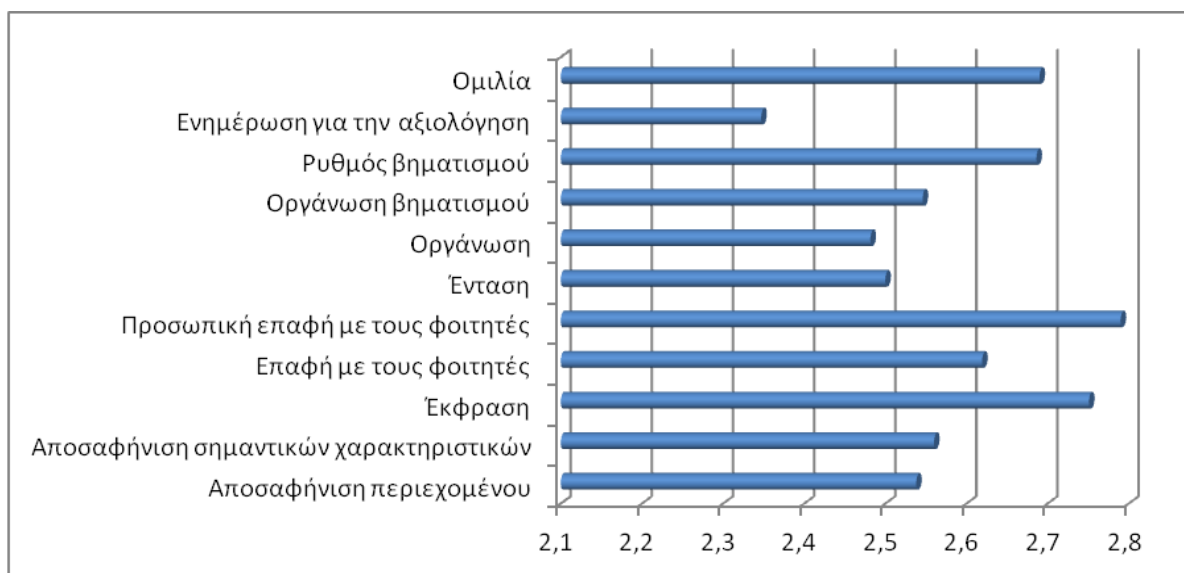
5. ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΕΠΑΦΗ ΜΕ ΤΟΥΣ ΦΟΙΤΗΤΕΣ: πρακτικές προσωπικής επαφής με τους φοιτητές					
2522. Απευθύνεται προσωπικά προς τους φοιτητές.					
2523. Απευθύνει ερωτήσεις προς τους φοιτητές προσωπικά.					
6. ΕΝΤΑΣΗ: πρακτικές πρόκλησης ανατροπών					
2624. Προκαλεί εποικοδομητική κριτική.					
2625. Παρουσιάζει τολμηρές ιδέες που προκαλούν τη σκέψη/λογική.					
7: ΟΡΓΑΝΩΣΗ: πρακτικές δομημένης παρουσίασης/ απεικόνισης της ύλης του μαθήματος					
2726. Χρησιμοποιεί τίτλους και υπότιτλους για να οργανώσει τις διαλέξεις του.					
2727. Παρουσιάζει το διάγραμμα/ σύνοψη του μαθήματος στον πίνακα ή στην οθόνη προβολής.					
2728. Χρησιμοποιεί οπτικά διδακτικά βοηθήματα.					
2729. Καταβάλει προσπάθεια για να πετύχει την αναγνωσιμότητα των οπτικών βοηθημάτων.					
2730. Χρησιμοποιεί οπτικοακουστικά μέσα και Η/Υ.					
2731. Χρησιμοποιεί λογισμικό παρουσιάσεων.					
2732. Χρησιμοποιεί παρουσιάσεις βίντεο.					
8. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΒΗΜΑΤΙΣΜΟΥ: πρακτικές λογικής δόμησης της διαδοχής των πληροφοριών					
2833. Αρχίζει τη διάλεξη με τα πιο σημαντικά θέματα.					
2834. Εξηγεί τον τρόπο με τον οποίο κάθε θέμα της διάλεξης ταιριάζει στο συνολικό μάθημα.					
2835. Στην αρχή κάθε μαθήματος επανέρχεται στα θέματα που έχουν καλυφθεί σε προηγούμενες διαλέξεις.					
2836. Κατά διαστήματα συνοψίζει επισημάνσεις που έχουν γίνει προηγουμένως.					
9. ΡΥΘΜΟΣ ΒΗΜΑΤΙΣΜΟΥ: ρυθμός παρουσίασης των διαδοχικών πληροφοριών					
2937. Καταδεικνύει με σαφήνεια τη μετάβαση από το ένα θέμα της διάλεξης στο άλλο.					
2938. Δίνει μια εισαγωγική εικόνα της διάλεξης στην αρχή του μαθήματος.					
2939. Καλύπτει λίγη ύλη/ θέματα κατά τη διάρκεια των μαθημάτων.					
10. ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ: πρακτικές σύνδεσης του μαθήματος με τις εξετάσεις του.					
21040. Συμβουλεύει τους φοιτητές ως προς το πώς θα πρέπει να προετοιμαστούν για τα τεστ και τις εξετάσεις.					
21041. Παρουσιάζει δείγματα από τις ερωτήσεις των εξετάσεων.					
21042. Παρουσιάζει με σαφήνεια τι περιμένει από τη συνολική δουλειά στις εξετάσεις.					
21043. Δηλώνει τους στόχους της κάθε διάλεξης.					
21044. Υπενθυμίζει στους φοιτητές τις ημερομηνίες διεξαγωγής των τεστ ή λήξης των προθεσμιών παράδοσης των εργασιών.					
11. ΟΜΙΛΙΑ: χαρακτηριστικά της εκφοράς του λόγου κατά τη διδασκαλία στην αίθουσα					
21145. Μιλά με την κατάλληλη ένταση.					

21146. Μιλά καθαρά.					
21147. Μιλά με τον κατάλληλο ρυθμό.					

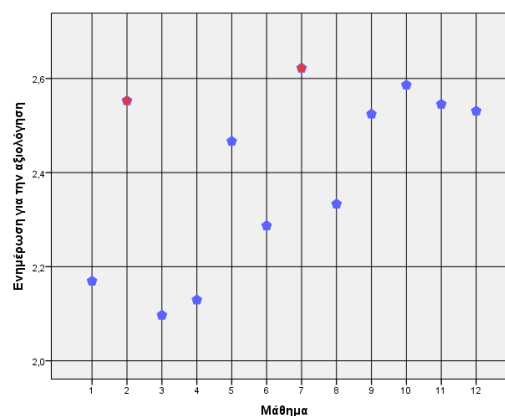
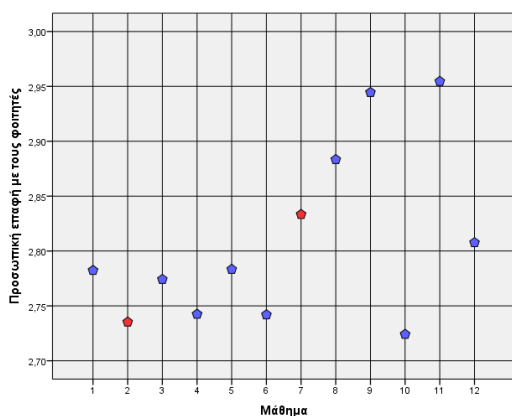
Ευχαριστούμε θερμά για τη συμβολή σας!

Μια προσπάθεια περιγραφής των ποσοτικών αποτελεσμάτων των τοποθετήσεων των φοιτητών με βάση τις κατηγορίες που αναδεικνύουν οι παραπάνω παράγοντες δείχνει συνολικά ένα ικανοποιητικό αποτέλεσμα για τις πρακτικές που ακολουθούν οι διδάσκοντες στα μαθήματά τους. Όλες οι πρακτικές αξιολογούνται μάλλον ως θετικές, μιας και σε καμία ο γενικός μέσος όρος δεν υπερβαίνει το 3, γεγονός που θα σήμαινε ότι από κάποιες πρακτικές οι φοιτητές ενοχλούνται. Αντίθετα, για όλες τις πρακτικές οι φοιτητές ζητούν κάτι παραπάνω. Από ελάχιστα (τιμές κοντά στο 3) έως αρκετά (τιμές κοντά στο 2).

Τη γενική αυτή εικόνα αναπαριστά το παρακάτω διάγραμμα:

Και εδώ, οι τοποθετήσεις των φοιτητών διαφοροποιούνται από διδάσκοντα σε διδάσκοντα. Αυτό φαίνεται στα παραδείγματα που ακολουθούν (τοποθετήσεις φοιτητών για κάποιες πρακτικές των διαφόρων διδασκόντων).

Αν τέλος σταθούμε στο διδάσκοντα του οποίου αξιολογούνται δύο μαθήματα (το 2 και το 7), μπορούμε να πούμε ότι κάποιες πρακτικές του, όπως για παράδειγμα αυτή της προσωπικής επαφής με τους φοιτητές επηρεάζονται και από τη μορφή του μαθήματος, πέρα από το προσωπικό στιλ διδασκαλίας το οποίο έχει αναπτύξει. Και εδώ, τα επιμέρους αποτελέσματα για κάθε διδάσκοντα συζητούνται μαζί του προσωπικά.

Καταληκτικά σχόλια

Τα ερωτηματολόγια δείχνουν ότι δουλεύουν με σχετική αξιοπιστία και πιστοποιούν ότι οι φοιτητές εκτιμούν ως θετικά τόσο τα μαθησιακά τους αποτελέσματα όσο και τις διδακτικές πρακτικές των διδασκόντων. Προβάλλουν επίσης και τις αναμενόμενες διαφοροποιήσεις από μάθημα σε μάθημα και από διδάσκοντα σε διδάσκοντα.

Τα αποτελέσματα αυτά μπορούν όμως να χρησιμοποιηθούν κυρίως για την αξιολόγηση των διδασκόντων και πολύ λιγότερο για μια διαμορφωτική αξιολόγηση των μαθημάτων. Το γεγονός ότι δεν εμφανίζεται καμία σημαντική συσχέτιση μεταξύ των τοποθετήσεων των φοιτητών για τις διδακτικές πρακτικές των διδασκόντων και των τοποθετήσεων για τα μαθησιακά τους αποτελέσματα δείχνει ότι η μάθηση πραγματοποιείται στη βάση παραγόντων που τελικά δεν περιλαμβάνονται ρητά στα ερωτηματολόγια.

Μια ερμηνευτική υπόθεση στην κατεύθυνση αυτή θα μπορούσε να λέει ότι η μάθηση, η οποία κατευθύνεται ούτως ή άλλως από τα υποκείμενα (τους φοιτητές) επηρεάζεται από ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του περιεχομένου που δεν μπορούν να αναπαρασταθούν με κοινές κατηγορίες για όλα τα μαθήματα.

Στην κατεύθυνση αυτή έχουν αφενός αναπτυχθεί ερωτηματολόγια με σημαντικό αριθμό ποιοτικών ερωτήσεων και αφετέρου έχει πραγματοποιηθεί μια εκτεταμένη έρευνα-αξιολόγηση ενός μαθήματος με μεθοδολογία μεικτών μεθόδων (στο πλαίσιο μεταδιδαστορικής έρευνας της διδάκτορος κ. Μ. Γιαλούση) η οποία επισυνάπτεται.

Αν και σε πρώτη εκτίμηση στο TEΑΠΗ και σε συγκεκριμένα μαθήματα που αξιολογούνται με διαφορετικό τρόπο, έχει προκύψει ότι η ένταση με την οποία εμπλέκονται οι φοιτητές με τη διαδικασία μάθησης-διδασκαλίας εξαρτάται πρωτίστως από την εκτίμηση του τι κερδίζουν και τι χάνουν προσωπικά από την εμπλοκή, καθώς και από το αν καταφέρνουν να πετυχαίνουν στην εμπλοκή τους (να έχουν θετικά, προσωπικά, αποτέλεσμα) και καθόλου από κανονιστικές νόρμες (τι λένε οι σημαντικοί τρίτοι, καθηγητές, φίλοι, τα κοινωνικά «πρέπει» κ.ο.κ.) ή από αποκαλούμενους «αντικειμενικούς παράγοντες», τα παραπάνω αποτελέσματα χρειάζονται περισσότερη διερεύνηση, γιατί αν είναι ακριβή, τότε η μάθηση στο TEΑΠΗ έχει περάσει σε μεγάλο βαθμό στα χέρια των φοιτητών και συντελείται κυρίως με κριτήρια που έχουν σχέση με το περιεχόμενο των μαθημάτων και άλλες προσωπικές τους προτιμήσεις ή ικανότητες και σε μικρότερο βαθμό με κριτήρια που έχουν σχέση με τις πρακτικές των διδασκόντων.

Ένα αποτέλεσμα που θέτει υπό αμφισβήτηση αρκετούς δόκιμους τρόπους αξιολόγησης του διδακτικού έργου, πολύ δε περισσότερο, την αποκαλούμενη στον ελληνικό χώρο «αξιολόγηση των πανεπιστημιακών δασκάλων από τους φοιτητές». Ένα αποτέλεσμα που

επαναφέρει με ένταση τη διεθνή εμπειρία, και κυρίως την κριτική που ασκείται στο θεσμό της αξιολόγησης του διδακτικού έργου στους χώρους των πανεπιστημίων³.

Στη βάση αυτή, στο site του TEΑΠΗ έχουν αναρτηθεί μια σειρά από ερωτηματολόγια που προσεγγίζουν με διάφορους τρόπους το ζήτημα της αξιολόγησης και τα οποία θα λειτουργήσουν για τα μαθήματα του χειμερινού εξαμήνου 2012-2013. Μαθήματα που έχουν οργανωθεί με βάση το νέο πρόγραμμα σπουδών του Τμήματος, η γενικότερη αξιολόγηση του οποίου και μας ενδιαφέρει άμεσα.

Εξέλιξη της διαδικασίας αξιολόγησης του διδακτικού έργου του TEΑΠΗ

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω σχεδιάζουμε να προχωρήσουμε ως εξής:

Πέρα από το συγκεκριμένο διπλό ερωτηματολόγιο που θα εξακολουθήσει να διακινείται στην καινούργια μορφή που πήρε, μετά την παραπάνω επεξεργασία, θα διακινηθούν (κυρίως λόγω του τελευταίου αποτελέσματος) σε μεγάλη έκταση και ερωτηματολόγια με ανοιχτές ερωτήσεις και έμφαση στο γεγονός ότι οι φοιτητές μαθαίνουν δρώντας ως ενεργά κοινωνικά υποκείμενα που προσπαθούν να εξυπηρετήσουν τους μάλλον τοπικούς στόχους τους και όχι μόνο αλληλεπιδρώντας με τους διδάσκοντες.

Τα ερωτηματολόγια αυτά έχουν χρησιμοποιηθεί στο TEΑΠΗ σε διάφορα μαθήματά του για να αξιολογήσουν διαμορφωτικά μια σειρά από συνιστώσες της διδακτικής-μαθησιακής διαδικασίας, ανάλογα με το περιεχόμενο, τα ενδιαφέροντα των διδασκόντων, τη δομή των μαθημάτων τους και τις ανάγκες της αξιολόγησης των προπτυχιακών ή και των μεταπτυχιακών Προγραμμάτων Σπουδών του Τμήματος.

Η γενική υπόθεση που στηρίζει τα ερωτηματολόγια αυτά συγκροτείται από τις παρακάτω προτάσεις:

- Διδάσκοντες και εκπαιδευτικοί αποτελούν ενεργά και δρώντα υποκείμενα των εκπαιδευτικών δομών του Τμήματος.
- Η απόκτηση γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων αποτελεί αποτέλεσμα ενέργειας-δράσης των υποκειμένων (των φοιτητών και φοιτητριών) και με κανένα τρόπο αποτέλεσμα «μεταφοράς» των γνώσεων, δεξιοτήτων ή ικανοτήτων από τον διδάσκοντα στους διδασκόμενους (όλες οι γνωστικές θεωρίες από τον Piaget και μετά).
- Η απόφαση των υποκειμένων της γνώσης να εμπλακούν με συγκεκριμένο τρόπο με κάθε μάθημα που επιλέγουν ή υποχρεώνονται να παρακολουθήσουν εξαρτάται τουλάχιστον από:

³ Moore (2009): Οι αξιολογήσεις 1) είναι εύκολες στο χειρισμό, 2) έχουν αμφισβητούμενο κύρος ως μέτρο της μάθησης των φοιτητών, 3) μπορεί να γίνει "κατάχρηση" από τα μέλη της διοίκησης, 4) μπορούν να δημιουργήσουν "στρεβλά" κίνητρα στα μέλη ΔΕΠ, 5) οι αναρμόδιοι φοιτητές αποκτούν υπερβολικά μεγάλη δύναμη πάνω στα μέλη ΔΕΠ, και 6) δημιουργούν άγχος στο μέλος ΔΕΠ που αξιολογείται.

Clayson (2011): Μετά από σχεδόν 30 χρόνια έρευνας, δεν υφίσταται κάποια πειστική δημοσίευση τα πορίσματα της οποίας να δείχνουν ότι η υιοθέτηση του συστήματος αξιολόγησης συνέβαλε ώστε να βελτιωθεί η διδασκαλία, οι φοιτητές να μαθαίνουν περισσότερο, οι εργοδότες να βρίσκουν καλύτερα προετοιμασμένους εργαζόμενους, η κοινωνία να έχει βελτιωθεί, ή ότι οι καθηγητές ή οι φοιτητές να είναι πιο ευτυχισμένοι λόγω της αξιολόγησης της διδασκαλίας από τους φοιτητές.

- τη στάση (πεποιθήσεις περί προσωπικού κέρδους και ζημιάς) που διαμορφώνουν απέναντι στο γεγονός της συγκεκριμένης εμπλοκής,
- κανονιστικές πεποιθήσεις που διαμορφώνουν σημαντικοί για τα υποκείμενα «άλλοι»,
- πεποιθήσεις εκτίμησης ελέγχου της εμπλοκής,
- εκτιμήσεις για τις «αντικειμενικές» συνθήκες της εμπλοκής

Με βάση τα παραπάνω τα ερωτηματολόγια μπορούν να παρέχουν πληροφορίες στο διδάσκοντα, με βάση τις οποίες μπορεί να διαμορφώσει διάφορες συνιστώσες του μαθήματός του με τρόπο τέτοιο που να ενισχύσει την ενεργό εμπλοκή των φοιτητών του, όχι γενικά αλλά εστιάζοντας στις κατευθύνσεις που φαίνεται να επηρεάζουν τους φοιτητές (προσπαθώντας, για παράδειγμα, να δείξει στους φοιτητές του τα προσωπικά τους κέρδη από την παρακολούθηση του μαθήματος, ή να ανεβάσει την αυτοεκτίμησή τους, πείθοντάς τους ότι "μπορούν να τα καταφέρουν")..

Τα ερωτηματολόγια περιλαμβάνουν κλειστές και ανοιχτές ερωτήσεις. Η ανάλυση των απαντήσεων στις κλειστές (με γραμμική παλινδρόμηση από την αρχή) υποδεικνύει τις ισχυρές και τις ασθενείς συνιστώσες των πεποιθήσεων των φοιτητών που επηρεάζουν την αποτελεσματικότητα του μαθήματος και η κατηγοριοποίηση των απαντήσεων στις ανοιχτές αποκαλύπτει το περιεχόμενο αυτών των συνιστωσών.